

DOROTA KOZŁOWSKA

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

WOJCIECH RYSZKOWSKI

Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie

ANASTASIA OLEGOVNA VASILCHENKO

Państwowy Uniwersytet Poleski, Pińsk, Białoruś

NOWOCZESNE ROZWIĄZANIA W WYBRANYCH OBIEKTACH TURYSTYCZNYCH NA OBSZARACH WIEJSKICH PÓŁNOCNO-WSCHODNIEJ POLSKI

Abstract: Modern Solutions in Selected Tourist Facilities in Rural Areas of North-Eastern Poland. The aim of the publication is to present modern solutions introduced in selected specialised tourist facilities in the North-Eastern Poland. Description of facilities was based on the following criteria: [Boguszewicz-Kreft 2015] modernity, diversity, prestige and quality. To achieve this, the author applied a monographic method, field research – participant observation, and interview. The field research was performed during study and educational visits in 2014-2015, while interviews – in 2016. Description of modern solutions covers 6 facilities located in rural areas with the following prevailing functions: health protection, education and sport, preservation of tradition, specialised functions. On the basis of gathered data, it was possible to assess the quantity and popularity of modern solutions in selected facilities in rural areas.

Keywords: Modernity, north-eastern Poland, rural areas, tourist facility.

1. Nowoczesność a innowacyjność

Pojęcie *nowoczesny* wyjaśniono w *Słowniku Języka Polskiego* jako *właściwy nowym czasem, postępowy, też świadczący o takiej cesze [sjp.pwn.pl]* lub *właściwy osobie, która myśli i żyje zgodnie z najnowszymi tendencjami w kulturze, technice i nauce [Żmigrodzki 2004]*. Nowoczesność stanowi świadomy wybór działań w celu pokonania przeszkód, ograniczeń, zagrożeń i kształtowania nowatorskich rozwiązań oraz kreatywności do osiągnięcia rozwoju [Penc 2005, s. 34; Bieniok 2014, s. 56].

Nowoczesność usług w ujęciu Boguszewicz–Kreft *et al.* [2015] postrzegana jest na podstawie czterech kryteriów: nowoczesności, różnorodności, prestiżu i jakości. Kryterium nowoczesności związane jest z wprowadzaniem najnowszej wiedzy oraz technologii w działalność usługową. Kryterium różnorodności postrzegane jest przez cechy wyglądu, stylu i rozbudowanej oferty dla klienta. Prestiż wiąże się z pewną reputacją, statusem społecznym i ekskluzywnością. Kryterium jakości związane jest z profesjonalnymi usługami, trwałością usługi i niezawodnością działań usługowych.

W literaturze przedmiotu, pojęcia *nowoczesności* i *innowacyjności* są zbliżone i często stosowane zamiennie. W *Wielkim Słowniku Języka Polskiego* [2004] innowacja wyjaśniona jest jako wprowadzenie nowego rozwiązania, zaś w *Encyklopedii Zarządzania*, innowacja opisana jest jako proces polegający na przekształceniu istniejących możliwości w nowe idee, wprowadzenie ich do praktycznego zarządzania. W naukach ekonomicznych po raz pierwszy pojęcie innowacji wprowadził Schumpeter, jednak wraz ze zmianami cywilizacyjnymi definicja ta ewaluowała. Przykładowo, Kotler postrzega innowacje jako dobro, usługi, pomysł (może istnieć od dawna), które w opinii kogoś uznawane są jako nowe. W opisach Druckera zauważalne jest opisanie innowacji w wymiarze ekonomicznym lub społecznym, mniej w technicznym. Innowacyjność, można postrzegać jako zdolność organizacji do ciągłego poszukiwania, wdrażania i upowszechniania rozwiązań i pomysłów [za: Motyka 2011, s. 160-161].

Mnogosc definicji i dyskusje nad rozumieniem tych dwóch pojęć skłaniają do stwierdzenia, że *innowacyjność* może być rozumiana jako jednorazowe wprowadzenie nowego, oryginalnego pomysłu lub działania, które wcześniej nie było spotykane, zaś *nowoczesność* wiąże się z wprowadzaniem nowych usług i technologii lub zmian (modernizacji) na podstawie już istniejącego stanu rzeczy lub produktu innowacyjnego. Można tylko domniemywać, że wprowadzenie nowoczesności jest znacznie łatwiejsze, niż wprowadzanie innowacji. Kotarbiński [1982, s. 185] w *Traktacie o dobrej robocie* pisze: *Czy nie praktycznie czekać na wyniki cudzej twórczości, a potem z niej korzystać naśladowczo, co najwyżej dokonując pewnych ulepszeń? Sądzimy, że mimo wszystko oplaca się na dłuższy dystans inicjatorstwo, pionierstwo, twórczość, przełomowość.*

2. Nowoczesne rozwiązania w obiektach ukierunkowanych na turystykę na wsi

Współczesna agroturystyka przestała być kojarzona tylko z noclegiem na wsi i wyżywieniem. Dena MacCannel, w latach 70. XX w. twierdziła, że z nowoczesną turystyką związane jest poszukiwanie autentyczności, która została utracona w sztucznym, obcym świecie [za: Mazurkiewicz 2008; Cohen 2011]. Turysta oczekuje nowoczesności niekolidującej z tradycyjnością miejsca i „wiejskością”. Zatem, aspekt nowoczesności nie jest tak oczywisty [Parzonko 2013].

Szeroka i różnorodna oferta agroobiektów niejednokrotnie zadziwia. Współczesna prezentacja tradycji i dorobku kultury skoncentrowana jest na odtworzeniu

scen z życia poprzednich pokoleń przez „spektakle”, festyny, inscenizacje z uczestnictwem gości, warsztaty, festiwale folklorystyczne, święta związane ze zbiorem plonów, odtworzenie nieistniejących osad zamieszkujących określone regiony. Efektem tych działań jest angażowanie gości i ich emocji w proces powrotu do tradycyjnych i prostszych form życia. Im bardziej odbiorca – turysta jest zaangażowany w scenki związane z odtworzeniem tradycji, życiem codziennym danego obszaru, tym wyższa ocena obiektu. Obiekty na wsi stały się popularne wśród ekip telewizyjnych. W agroturystycznych obiektach realizowane są programy kulinarne, historyczne, etnograficzne, filmy dokumentalne, fabularne emitowane w telewizjach regionalnych, ogólnokrajowych i zagranicznych.

Nowoczesne rozwiązania wymagają znacznie większego nakładu pracy właścicieli obiektów, długich i drobiazgowych przygotowań, przestrzegania reguł rządzących obszarami wiejskimi w poprzednich pokoleniach - jak najwierniejsze zbliżanie do oryginału. Wspólnym mianownikiem nowoczesności tych miejsc jest pasja pomysłodawców – właścicieli. Obiekty uznawane za nowoczesne lub innowacyjne ciągle stanowią mniejszość na rynku usług agroturystycznych.

3. Materiał i metody

Celem głównym publikacji było zaprezentowanie nowoczesnych rozwiązań w wybranych obiektach turystycznych na obszarach wiejskich północno-wschodniej Polski.

Do realizacji celu postawiono następujące pytania badawcze:

1. Jakiego rodzaju nowoczesne i tradycyjne usługi znajdują się w ofercie analizowanych obiektów na wsi?
2. Które rozwiązania są najczęściej i najrzadziej spotykane w ofercie analizowanych obiektów?

Do realizacji celu posłużono się metodą monograficzną, badaniami terenowymi oraz wywiadem. Badania terenowe zrealizowano w latach 2014-2015, podczas wizyt studyjnych organizowanych przez autorów dla studentów i uczniów szkół rolniczych lub odbytych w ramach uczestnictwa w projektach międzynarodowych. Spośród odwiedzonych obiektów wybrano 6 (Jurta Tatarska, Ziołowy Zakątek, Galindia, Majątek Giże Marczak, Baśniowy Szlak, Osada Jaćwiesko-Pruska), które opisano na podstawie badań terenowych i wywiadu według kryteriów: nowoczesności, różnorodności, prestiżu i jakości [Boguszewicz-Kreft *et al.* 2015]. Do opisu wybrano obiekty o różnorodnej działalności z realizacją funkcji: zabawy, kultywowania tradycji, zdrowotnej, sportowej, rekreacyjnej i etnicznej.

4. Wyniki badań – analiza nowoczesności wybranych obiektów

1. Jurta Tatarska (fot. 1)

Nowoczesność. Właściciele obiektu (polscy Tatarzy) doskonale znają tradycje tatarskie. Posiadają nowoczesny sprzęt gastronomiczny niezbędny do przygotowania posiłków tradycyjnych. Płytę opalaną drewnem zastąpiono piecami gazowymi i elektrycznymi. Ręczne wyrabianie ciast w przypadku dużej liczby gości zastąpiono mechanicznym, robotami kuchennymi i blenderami. Jakość usług podniesiono przez wykorzystanie zmywarko-wyparzynki gastronomicznej. Przygotowanie potraw oparte jest na tradycyjnych przepisach przodków. Zastosowane technologie pozwalają na minimalizację pracy i większe prawdopodobieństwo lepszego jakościowo przygotowania produktu. Obiekt spełnia wszystkie wymogi HACCP. Na terenie obiektu funkcjonuje przydomowa ekologiczna oczyszczalnia ścieków.

Różnorodność. Obiekt o powierzchni ok. 10 ha działa od 13 lat. Zabudowa gospodarstwa nosi charakter historyczny: architektura w całości z drewna, budowa domu bez gwoździ, wystrój tatarski. W obiekcie znajdują się miejsca noclegowe i restauracja dekorowana tradycyjnymi pamiątkami z życia Tatarów w Polsce (kultura materialna i religijna). Do obiektu dobudowano salę przeznaczoną na konferencje, seminaria i warsztaty. W obiekcie oferowane są: noclegi, tradycyjna kuchnia tatarska, zabawy terenowe letnie i zimowe, uczestnictwo w świętach tatarskich, warsztaty żywienia i tradycji Tatarów. Oferta jest ukierunkowana na kultywowanie tradycji tatarskich. Posiłki bogate są w baraninę, jagnięcinę, wołowinę, koźlinę, udziec indyczy, ser. W restauracji kadra obsługi nosi stroje polskie, gdyż Tatarzy polscy są Polakami i nie posiadają strojów ludowych.

Prestiż. Obiekt odwiedzany przez wiele gwiazd estrady, polityki i biznesu z kraju i zagranicy, opisywany w wielu książkach (także znajdzie uznanie w książce „Tatar-ka” - w wydaniu) i przewodnikach. Jurta znalazła się w wielu programach telewizyjnych, edukacyjnych, kulturalnych, serialach (*Barwy szczęścia*), w radiu i w innych formach pisanych. Warsztaty kulinarne, prezentacji kultury i religii przeprowadzane są w Polsce i za granicą (Bruksela, Tel Awiw-Jafa, Sycylia – Palermo). Święto Sabantuj (zainicjowane przez właścicielkę Dżanettę Bogdanowicz) ma na celu prezentację pochodzenia Tatarów i inscenizację Bitwy pod Chocimiem z wykorzystaniem strojów Tatarów Krymskich (fot. 1). Sabantuj stanowi kultywowanie tradycji tatarskich, zabaw, konkursów sportowych, rekreacyjnych i rękodzielnictwa. Jest to jedyny obiekt w Polsce, w którym wykorzystuje się oryginalne zasady tradycji wśród Tatarów na Podlasiu.

Jakość. Właścicielka niejednokrotnie otrzymywała nagrody za smaki regionalne i tradycyjne. Pierekaczewnik, jako danie główne został wpisany na listę produktów tradycyjnych. Usługi noclegowe obiektu są na wysokim poziomie, wszystkie pokoje mają łazienki. W obiekcie może przenocować ok. 25 osób.

Fot. 1. Inscenizacja święta Sabantuj i Jurta Tatarska w Kruszynianach

Źródło: [agencjagazeta.pl; kruszyniany.pl].

2. Ziółowy Zakątek (fot. 2)

Nowoczesność. Uprawa ziół na terenach gminy Grodzisk i Brańsk sięga 250 lat. Na terenie obiektu uprawia się ponad 700 gatunków roślin, w tym w ogrodzie botanicznym „Podlaski Ogród Ziółowy” ok. 200 gatunków ziół rodzimych i tych, które naturalnie na tych terenach nie rosły, w tym zioła przywiezione z Syberii. Jest to jednocześnie największa kolekcja roślin leczniczych i aromatycznych w Polsce. W obiekcie produkuje się piwo, ciastka i kawę żołądźkową, oraz nalewki ziołowe. Na potrzeby zielonych szkół i innych grup opracowano: autorskie scenariusze zajęć dla dzieci i dorosłych, warsztaty zielarskie i trasy edukacyjne wśród poletek ziołowych. Właściciel przyjmuje wszystkie niechciane zwierzęta w innych domostwach, tworząc tzw. schronisko.

Różnorodność. Obiekt na obszarze ponad 15 ha tworzący zabudową jednolitą wieś (ponad 15 budynków mieszkalnych - tradycyjnych chat z bali i budynków dla zwierząt oraz budynek firmy „Dary Natury” po drugiej stronie ulicy), ogród ziołowy i ekologiczna sauna. Na terenie obiektu znajdują się dwie przydomowe oczyszczalnie ścieków, przetwórstwo ziół we własnej firmie, tłoczenie oleju na zimno, Stara Zielarnia, biblioteka, sklepik z ziołami. Status obiektu - gospodarstwo ekologiczne. Właściciel nie tylko prowadzi gospodarstwo, ale jest też największym pracodawcą na terenie gminy, zatrudnia w sezonie ponad 100 osób. Prowadzi działalność tradycyjnego gospodarstwa wiejskiego z inwentarzem domowym. Główne kierunki upraw: zioła, zboża. Główne kierunki produkcji zwierzęcej: króliki, drób, owce, kozy, pasieka. Oferta dla klientów bardzo szeroka, od noclegów i żywienia opartego na wykorzystaniu ziół, przez imprezy sezonowe ludowe lub z uczestnictwem znanych artystów, festyny, warsztaty, zielone szkoły i inne zajęcia edukacyjne np. Wizyta w Domku Szeptuchy, zajęcia laboratoryjne.

Prestiż. Obiekt zajął I miejsce w kraju w Konkursie na Najlepsze Gospodarstwo Ekologiczne w 2011 r. w kategorii „ekologia-środowisko” [Katalog... 2012]. Od kilku

lat obiekt jest miejscem organizacji „Nadbużańskich Spotkań Ziołowych” (fot. 2). Gospodarstwo gościło: aktorów z filmów „Ranczo”, gwiazdy estrady, innych popularnych polskich aktorów, kadry naukowe z kraju i zagranicy związane z rolnictwem i medycyną. Właściciel ściśle współpracuje z uczelniami w kraju i za granicą, z Lokalnymi Grupami Działania i przedstawicielami innych instytucji państwowych i prywatnych. Obiekt często prezentowany w telewizji regionalnej, radiu regionalnym i prasie, oraz telewizji ogólnopolskiej, m.in. w programie „Maja w ogrodzie”.

Jakość. Usługi noclegowe: prawie wszystkie pokoje z łazienkami urządzone klasycznie, w spokojnej wiejskiej formie. W obiekcie może przenocować ponad 120 osób. Wyżywienie skoncentrowane na tradycji z zastosowaniem dużej ilości ziół. Jakość obsługi bardzo wysoka. Doskonałe miejsce do wypoczynku wśród różnorodnych zapachów ziół i kwiatów. Każdego roku ogród odwiedza kilka tysięcy osób.

Fot. 2. Ziołowy Zakątek w Korycinach i „Nadbużańskie ziołowe spotkania”

Źródło: [siemiatyczne.com.pl; ziolowyzakatek.pl].

3. Galindia – Mazurski Eden (fot. 3)

Nowoczesność. Właścicielami grodu w Iznocie koło Mikołajek są Cezary i Maria Kubaccy. Lekarz, były ordynator ośrodka dla osób uzależnionych, po latach pracy w medycynie postanowił realizować ideę integracji i powrotu do dobrego samopoczucia przez organizację i wciągnięcie gości w życie plemienne.

Różnorodność. Gród Galindów nad jeziorem Beldany istnieje ponad 20 lat i składa się z trzech hoteli mieszczących ok. 180 osób. Kompleks położony jest wśród Puszczy Piskiej i otoczony monumentalnymi budowlami - posągami z drewna. W Mazurskim Edenie znajdują się: skansen, 6 sal konferencyjnych, podziemne groty, labirynty, komnaty, restauracje i bary. W obiekcie zastosowano tradycyjne i nowoczesne rozwiązania wykorzystywane w budownictwie drewnianym obiektów naziemnych i wodnych. W grodzie znajdują się nowoczesne urządzenia gastronomiczne. Wszystkie obiekty wybudowano z drewna, styl budowli i nazewnictwo nawiązują do czasów plemiennych. Oferta bardzo szeroka: noclegi, pływanie łodziami, wyżywienie, imprezy plenerowe, integracyjne, *eventy* i inne. Wśród imprez integracyjnych proponuje

się: Napad Galindów, Galindówka, Wybory Najdzikszej Najlepszej Nałożnicy, zajęcia integracyjne, poszukiwanie bursztynu, wyprawę łodziami, spływy kajakowe, przejażdżki statkiem, psie zaprzęgi, czary, wróżby i rytuały, walki międzyplemienne, sylwester u Galindów, dla większych grup napad na autokar i inne. W grodzie organizowane są biesiady w kostiumach historycznych: biesiada w pieczarach, biesiada plenerowa i uczta duchowa. Wszyscy uczestnicy i odwiedzający są wciągani do zabaw jako jeńcy, wodzowie, nałożnice, czarownice i inne legendarne postacie. Charakterystyczną cechą imprez jest ich nieprzewidywalność i oryginalność, co stanowi o nowoczesnym podejściu do prowadzenia biznesu na wsi.

Prestiż. Obiekt odwiedzało wiele gwiazd kina, filmu, estrady, polityki, biznesu. Nazywani są oni jeńcami. Właściciel, od 1996 r. otrzymuje nagrody (łupy) w różnych kategoriach, w tym Wydawnictwa Pascal, Newsweeka i z wielu innych prestiżowych instytucji. Z właścicielami obiektu przeprowadzano wiele wywiadów, nakręcono filmy i krótkie programy informacyjne [*galindia.com.pl*]. Wszyscy pracownicy ubrani są w stroje plemienne, a właściciel (wódz), wita wszystkich przyjezdnych. Obsługa stara się nie kontrolować gości na całym obszarze grodu, co także jest oryginalnym pomysłem.

Jakość. Noclegi różnorodne, jednak ich jakość bardzo wysoka, od zwykłych pokoi urządzonych w stylu plemiennym do apartamentów z kominkami z wyjściem na plażę jeziora. Wyżywienie bardzo smaczne. Przewodnicy grup wycieczkowych profesjonalnie przygotowani do opowiadania, integracji i wspólnej zabawy z gośćmi.

Fot. 3. Plemię Galindów i część zabudowań Galindii w Iznocie

Źródło: [*mojemazury.pl, galindia.com.pl*].

4. Majątek Giżę Marczak (fot. 4)

Nowoczesność. Na obszarze gospodarstwa wybudowano obiekty murowano-drewniane noszące cechy wysokiej jakości hotelu. Baza gastronomiczna wyposażona w nowoczesne urządzenia. Obiekt częściowo finansowano z projektów UE.

Różnorodność. Obiekt rodzinny - gospodarstwo ekologiczne na obszarze 21 ha z ekologiczną oczyszczalnią ścieków. Wykorzystanie naturalnego zbiornika wodnego jako infrastruktury turystycznej (tradycyjna bania, grill na przygotowanie ok. 150 porcji posiłków, place zabaw, w tym domek mieszkalny dla młodzieży na drzewie, nowoczesne profesjonalne urządzenia i wyposażenie pola do minigolfa). Oferta: zielone szkoły, szkoły językowe, treningi i zawody w minigolfa, różnorodność bazy noclegowej (obiekty murowane, domki drewniane na drzewie), wyżywienie, pływanie łódką po stawie, sauna, masaże, organizacja wycieczek po obiekcie dla grup zorganizowanych, grillowanie.

Prestiż. Organizacja spotkań i noclegów dla najwyższej władzy państwowej. Uczestnictwo w programach telewizyjnych: *Kawa i Herbata*, *Pytanie na Śniadanie*, próby do programu *Bitwa o głosy* J. Panasewicza w 2012 r.; nagranie odcinka programu „Surowi rodzice” wraz z właścicielami majątku w 2012 r. Właściciele otrzymali wiele nagród i wyróżnień w różnorodnych kategoriach za prowadzenie gospodarstwa ekologicznego.

Jakość. Jakość noclegów i posiłków bardzo wysoka, zarówno w domkach na drzewie, w obejściu jak i w samym obiekcie.

Fot. 4. Majątek Giże Marczak i pole do minigolfa w Giżach

Źródło: [ekoturystyka.com.pl; dzieciochatki.pl].

5. Baśniowy Szlak

Nowoczesność. Produkt sieciowy. Indywidualnie opracowane: koncepcja charakterystyki wioski, plan funkcjonowania, program animacyjny, pakiet gier - zabaw animacyjnych, scenariusze zajęć. Obiekty wybudowano ze środków UE.

Różnorodność. Zabudowania i obiekty rekreacyjne z drewna. Okiennice i dekoracje na budynkach tradycyjne. Najwyższy termometr na świecie zgłoszony do Księgi rekordów Guinnessa. Szlak międzynarodowy: w Polsce „Baśniowy Szlak”, na Białorusi „Śladami Biełuna”. Na szlaku w Polsce zaprojektowano 7 wiosek bajek:

Wioska Wesołych Wędrowców; Zaulek Krasnoludków; Wioska Darów Lasu; Dwóch Mistrzów; Zapomnianych Wojów; Dolina Przygód nad Szeszupą i Miasteczko Sekretnych Uliczek. Szlak jest siecią wiosek bajek i należy do klastra Suwalszczyzna – Mazury. Motyw łączący wioski - postacie z bajek M. Konopnickiej. Każda wioska bajek posiada własną tematykę nawiązującą do uwarunkowań historycznych i wielokulturowych regionu. W Maniówce (Wiosce Wesołych Wędrowców) znajduje się ośrodek rehabilitacji.

Prestiż: Każda wioska posiada wóz mobilny będący wizytówką wioski. Gadżety do zdobycia na szlaku: mała i duża karta wędrowca, nagrody w formie stempla i zakładka przestrzenna do książki; puzzle przestrzenne - układanka; szkatułka na gadżety; e-pocztówki; przewodnik turystyczny „Podróż do Etnobajki”; postacie z bajek szyte ręcznie w Maniówce.

Szlak bajek uzyskał tytuły: Turystyczne Odkrycie Roku 2014; wyróżnienie Najlepszego Produktu Turystycznego Województwa Podlaskiego 2013. Inicjatorka wiosek bajek, Prezes Suwalskiej Izby Rolniczo-Turystycznej, Elżbieta Niedziejko i inni pracownicy SIRT niejednokrotnie występowali z promocją wiosek w porannych programach telewizyjnych i wiadomościach regionalnych. Na obszarze wiosek bajek zorganizowano imprezy: Festiwal Baśni i Legend Wschodu 2013; Festiwal Baśni i Legend Pogranicza 2014. Szlak promowano w Polsce, Białorusi i Niemczech.

Jakość: Jakość urządzeń i obiektów wysoka. Profesjonalnie wykonane drewniane obiekty małej architektury rekreacyjnej. Architektura dostępna przez cały rok. Ośrodek rehabilitacji Maniówka posiada miejsca noclegowe (pokoje z łazienkami) i prowadzi turnusy rehabilitacyjne.

Fot. 5. Ośrodek rehabilitacji Maniówka i mapa Szlaku Bajek

Źródło: [basniowyszlak.pl; maniowka.pl].

6. Osada Jaćwiesko–Pruska (fot. 6)

Nowoczesność. Właściciel osady tworzy ją od 2001 r. ze środków własnych. Sceneria odzwierciedla życie plemion jaćwiesko-pruskich na terenach pogranicza polsko-żmudzkiego [Kozłowska, Ryszkowski 2015].

Różnorodność. Obiekt usytuowany w lesie, w pobliżu miejscowości Oszkinie (okolicie Puńska) zajmuje ok. 8 ha. Do budowy wykorzystywane są osiągnięcia technologii tradycyjnej. Teren z drewnianą zabudową, częściowo ogrodzony siatką i płotem palisadowym. Budownictwo tradycyjne, w stylu surowym średniowiecznym: domki z bali bez wykorzystania gwoździ, z klepiskiem, mosty z kamienia, fosy, stawy, wrota wjazdowe, wieża strażnicza i inne. Na terenie zgromadzono głązy narzutowe i wydrążono w nich nazewnictwo plemiennie w różnych językach. Ze względu na zagospodarowanie obiekt można określić jako unikalny. Oferta obiektu skierowana jest do gości indywidualnych, świątecznych i grup zorganizowanych. W obiekcie prezentowane są tradycje Sudovii, Jaćwieskie, Pruskie. Główną atrakcją miejsca jest „przeniesienie w czasie” do kultury plemienną dzięki opowieściom właściciela miejsca i pobycie przy „świętym ogniu”. Pracownicy sezonowi przebrani za Jaćwingów, przygotowujący potrawy jaćwieskie na świeżym powietrzu potęgują emocjonalne wrażenia miejsca. W osadzie odbywają się cykliczne święta plemiennie, według określonego scenariusza, np. noc Kupały, i inne. Święta ściągają kilka tysięcy gości nocujących w domkach i namiotach. Wyżywienie litewskie oferowane jest w chacie jaćwieskiej.

Prestiż. Obiekt posiada status ekoturystyki. Obiekt w niewielkim zakresie jest promowany. Brakuje witryny internetowej, folderów reklamowych. Ekskluzywność obiektu związana jest z głębokim zachowaniem tradycji plemiennych, pogańskich i możliwości „zapomnienia się”. Mimo surowych warunków noclegowych (domki z klepiskiem, drewniane prycze, brak bieżącej wody i umywalk) wiele grup i gości indywidualnych korzysta z tych usług. O osadzie nakręcono 1,5-godzinny film fabularny emitowany w telewizji polskiej. Filmy dokumentalne o osadzie nakręciły ekipy: Ameryki Północnej, Południowej, Hiszpanii i Korei Południowej.

Jakość. Obiekt posiada cechy poprzednich pokoleń i wieków, a trwałość budulca jest niezawodna. Profesjonalne odzwierciedlenie wierzeń i tradycji wysokiej jakości. Właściciel, który jednocześnie opowiada o zwyczajach plemiennych, potrafi zaciekawić nawet najmniej zaangażowanych turystów.

Podsumowanie

We wszystkich omawianych obiektach zauważono tradycyjne technologie budownictwa, ofertę noclegową, udział w programach telewizyjnych i radiowych (tab. 1). Prawie we wszystkich obiektach realizowana jest funkcja kulturowa, stosuje się inne nowoczesne technologie, nagrywa się programy lub filmy, organizuje się tradycyjne dla regionu/kultury święta i uroczystości, w tym inscenizacje świąt, prowadzi się szkoły letnie i warsztaty, otrzymuje się prestiżowe nagrody, promuje się obiekt w kraju i za granicą podczas wystaw lub pokazów.

Fot. 6. Święto w Osadzie Jaćwiesko–Pruskiej i staw plemienny

Źródło: [ugpansk.pl, centrumszelment.pl].

W czterech na sześć omawianych obiektów istnieją biologiczne oczyszczalnie ścieków, typowe tradycyjne posiłki związane z kulturą i regionem, obiekty spełniają funkcje sportowe, i profilaktyki zdrowia, stosuje się nowoczesne technologie przygotowania posiłków opartych na dawnych przepisach poprzednich pokoleń.

W dwóch obiektach zauważono zastosowanie quizów, questów i nagradzanie gadżetami. Jeden produkt był sieciowym i tworzył klaster turystyczny.

Najszerza oferta prezentowana była w Ziołowym Zakątku, Jurcie Tatarskiej i Galindii. Pozostałe obiekty także posiadały szeroki wachlarz usług i możliwości spędzania czasu wolnego. Każdy z analizowanych obiektów stawia na tradycję, powrót do korzeni przodków. Z przeprowadzonych wywiadów wynika, że im oferta jest bardziej zbliżona do oryginału i goście mogą czynnie uczestniczyć w organizowanych imprezach, tym popularność jej jest wyższa. Nowoczesność w obiektach na wsi skoncentrowana jest na kultywowaniu tradycji, przywróceniu oryginalności i nienaruszalności kultury regionu z wykorzystaniem nowych urządzeń i technologii.

Tabela 1

Nowoczesne i tradycyjne usługi wybranych obiektów północno–wschodniej Polski

Nr	Usługi nowoczesne i tradycyjne	Nazwa obiektu						Suma
		Jurta Tatarska	Ziołowy Zakątek	Galindia - Mazurski Eden	Majątek Gize Marczak	Basniowy Szlak	Osada Jaćwiesko - Pruska	
1	Nietypowe tradycyjne technologie	Tak	tak	tak	tak	tak	tak	6
2	Tradycyjne budownictwo	Tak	tak	tak	tak	tak	tak	6
3	Oferta noclegowa	tak	tak	tak	tak	tak	tak	6
4	Inne nowoczesne technologie	tak	tak	tak	tak	tak	-	5

5	Udział w programach TV	tak	tak	tak	tak	tak	tak	5
6	Udział w audycjach radiowych	tak	tak	tak	tak	tak	tak	5
7	Nagrywanie programów, filmów	tak	tak	tak	tak	-	tak	5
8	Organizacja świąt – inscenizacji	tak	tak	tak	-	tak	tak	5
9	Organizacja innych trad. uroczystości	tak	tak	tak	-	tak	tak	5
10	Warsztaty, szkoły letnie	tak	tak	tak	tak	tak	-	5
11	Prestiżowe nagrody	tak	tak	tak	tak	tak	-	5
12	Funkcje kulturowe	tak	tak	tak	-	tak	tak	5
13	Występy, promocja wystawy w kraju i za granicą	tak	tak	tak	tak	tak	-	5
14	Typowe tradycyjne posiłki związane z kulturą, regionem	tak	tak	tak	-	-	tak	4
15	Funkcje sportów rekreacyjnych i/lub profesjonalnych	tak	-	-	tak	tak	tak	4
16	Biologiczna oczyszczalnia ścieków	tak	tak	tak	tak	-	-	4
17	Nowoczesne technologie przygotowania posiłków	tak	tak	tak	tak	-	-	4
18	Lecznictwo, profilaktyka zdrowia	-	tak	tak	-	tak	tak	4
19	Gadżety, quizy itp.	-	tak	-	-	tak	-	2
20	Produkt sieciowy, klaster turystyczny	-	-	-	-	tak	-	1

Źródło: Opracowanie własne.

Wnioski

- Ze względu na brak konkursów związanych z wprowadzaniem nowoczesnych technologii, trudno odnaleźć i zakwalifikować obiekt do bardziej lub mniej nowoczesnego.
- Brak spisu obiektów w jednolitej bazie danych przyczynia się do utrudnień odnalezienia miejsca, które spełnia nowoczesne i tradycyjne funkcje.
- Na podstawie dokonanej analizy, można stwierdzić, że nowoczesne promowanie własnego agrogospodarstwa przez inscenizacje świąt i uroczystości w telewizji i radiu jest skutecznym sposobem ściągnięcia gości i zwiększenia popularności miejsca.

Literatura

- Bieniok H., 2014, *Kreatywność jako źródło nowoczesności i rozwoju przedsiębiorstw*. Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, seria: *Organizacja i Zarządzanie*, z. 73, Zabrze, s. 47-59.
- Boguszewicz-Kreft M., Magier-Łakomy E., Sokołowska K., 2015, *Nowoczesność jako wymiar efektu kraju pochodzenia w usługach*. *Logistyka*, 2, s. 868-875.
- Cohen E., 2011, *Zmieniające się oblicza współczesnej turystyki*, [w:] *Wydanie specjalne z okazji 35-lecia Wydział Turystyki i Rekreacji AWF w Krakowie*, A. Alejski (red.). „Z Warsztatów Mistrzów”, *Folia Turistica*, nr 25(2), Wyd. AWF, Kraków, s. 13-20, [<http://wydawnictwa.awf.krakow.pl/attachments/article/519/Folia%20Turistica%20NR%2025%20PL.pdf#page=13>].
- Encyklopedia zarządzania. Wszystko o zarządzaniu*, Wyd. Internetowe Mfiles, [https://mfiles.pl/pl/index.php/Strona_g%C5%82%C3%B3wna].
- Katalog demonstracyjnych gospodarstw ekologicznych*, 2012, wyd. CDR w Brwinowie, O/w Radomiu, Radom [http://roleko.cdr.gov.pl/images/katalog_druk.pdf].
- Kotarbiński T., 1982, *Traktat o dobrej robocie*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wyd. PAN, Wrocław – Warszawa – Gdańsk – Łódź.
- Kozłowska D., Ryszkowski W., 2015, *Heathy Alternative Offerings for Tourists Sites in North-eastern Poland*. *ISJ Theoretical & Applied Science*, 07 (27), s. 151-162. SoI: [<http://s-o-i.org/1.1/TAS-07-27-27>], Doi: [<http://dx.doi.org/10.15863/TAS.2015.07.27.27>] [<https://depot.ceon.pl/handle/123456789/7479>].
- Mazurkiewicz L., 2008, *O istocie turystyki kulturowej*. *Turystyka i Rekreacja*, t. 4, Wyd. AWF, Warszawa, s. 51-61, [http://www.awf.edu.pl/wtir/nauka/czasopismo-turystyka-i-rekreacja/roczniki/2008/Mazurkiewicz_L_O_istocie_turystyki_kulturowej.pdf].
- Motyka S., 2011, *Pomiar innowacyjności przedsiębiorstwa*. Konferencja Innowacje w Zarządzaniu i Inżynierii Produkcji, Polskie Towarzystwo Zarządzania Produkcją, Zakopane, s. 160-168, [http://www.ptzp.org.pl/files/konferencje/kzz/artyk_pdf_2011/075.pdf].
- Parzonko A., 2013, *Rola doradztwa w upowszechnianiu rozwiązań innowacyjnych w turystyce wiejskiej*, [w:] *Innowacje w rozwoju turystyki*, K. Nuskiewicz, M. Roman. Wyd. Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. J. Dziubińskiej, Gołądkowo, s. 69-78.
- Penc J., 2005, *Podstawy nowoczesnego zarządzania. Projektowanie warunków rozwoju i strategii organizacji*. Łódź, [www.edunice.pl].
- Słownik Języka Polskiego*, PWN [<http://sjp.pwn.pl/sjp>].
- Żmigrodzki P. (kier. proj.), 2004, *Wielki Słownik Języka Polskiego*, Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków, [http://www.wsjp.pl/index.php?id_hasla=37298&id_znaczenia=4321729&l=10&ind=0].